

אשרי האיש

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

בעזרת ה' נעשה ונצליח

יום ו' ערש"ק כ' טבת תשפ"ב

פרשת שמות

גליון תקי"ז

שנה י"א

מפי ספרים וסופרים

"בכל דרכיך דעהו"

בחרו ללכת עם השי"ת בדרכיהם, וכשהולכים עם בורא עולם אין הגיון, וגם תשובה חסרת דעה וכסתלית שכזו מתקבלת!!!

וקא עבידנא מעשה שקרה לפני כ- 75 שנים. באדם יהודי שהיה מקורב למלך הונגריה מאוד מאוד. ויום אחד בעת סעודה בבית המלוכה העניק לאותו אדם מקל הליכה כשבראשו צלב מכסף רח"ל.

לאחר הסעודה כל הדרך וגם כשהגיע הרב לביתו, לא שקט לרגע ממחשבותיו מה לעשות, הרי זה אסור. ואם יוריד את הראש של המקל, אז המלך יחפש את זה, "מה עושים" חשב לעצמו ללא הפסק. החילט אותו רב ללכת עם הקב"ה ולהוריד את הצלב מהמקל.

לאחר כחודש נתקיימה פגישה נוספת, וראה המלך שהמקל ללא הצלב. שאל אותו המלך למה הוא הוריד את הצלב? הרב הסביר למלך שהמקל היה ארוך מדי והוא היה חייב לקצר אותו. המלך ההמום היקשה: אז למה התכת את המקל מלמטה?! הרב השיב בקור רוח: מלמטה זה היה בסדר כי זה הגיע לרצפה... הבעיה הייתה מלמעלה שזה היה ארוך מדי... והמלך קיבל את התשובה...

ללמדך שאם המיילדות היו נמנעים מצייווי המלך מסיבות מיוחדות, או שמתוך רחמנות היו צריכים למצוא תירוץ טוב... אז לא היה הולך טוב, אבל היות כי בחרו ללכת עם ה', אז גם תשובה ללא הגיון יכולה להתקבל באוזניו של אפילו מלך גדול, ללא בעיות!

דבר פלא רואים אנו בפרשת השבוע. כשהמיילדות נקראות אל פרעה על שלא הרגו את הילדים כמו שצוה עליהם לעשות, הם באות בתירוץ תמוה "כי חיות הנה בטרם תבוא אליהן המיילדות וילדו". לכאורה לפי המובן השאלה המתבקשת של פרעה הייתה צריכה להיות אם כן ממה אתן מתפרנסות?! אך פלא הוא שפרעה מקבל את התשובה!?

ואפשר להסביר בדמיון. משל לאדם כפרי מאחד המדינות המצוצמות, שלא יודעים מה זה חשמל ומה זה מים, הם יודעים שהולכים לישון בשעת שקיעת החמה וקמים מיד בזריחה הראשונה של החמה, ושצריך מים הולכים לבאר, ועוד כל מיני דברים שלא התקדמו, ונשארו לימים רבים. עלה במחשבתו לעלות ארצה, ומחשבה למעשה עשה זאת. חיפש עבודה מתאימה, ולאחר שמצא משרד ששם ככל הנראה, עפ"י עצת אנשים וחברים שם ימצא את מבוקשתו על הצד היותר טוב. שאלו אותו: לאדוני יש מקצוע? ענה: בודאי, ואפילו זה יביא לי פרנסה בשפע. שאלו אותו: ומה המקצוע? "מכונאי רכב מומחה" הפטיר הלה בגאווה. שאלו אותו: ובאיזה סוגי מכונות משתמשים מאיפה שהגעת? "אצלינו נוסעים עם סוס וחמור..." כמוכן שמשם שלחו אותו מיד דבר ראשון לרופא לבדוק אותו אם הוא בכלל מדבר בהגיון...

כן הוא הנמשל: שני מיילדות בכירות בעלות מעמד מיוחד, רם ונישא, שמתפרנסות בכבוד רב מהמקצוע, טוענות שאין עבודה? היתכן?! כיצד פרעה קיבל תשובה ללא הגיון, חסר דעה שכזו?! התשובה היא: המיילדות

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

עצה אלא לצעוק ממקור לבם באמת אבא הושיעא נא, או אם אינם יכולים לזעוק גם זהו יצעקו עכ"פ מקירות הלב קול פשוט, או ווי בלי שום חיתוך דיבור, ואז השי"ת ברחמיו ודאי יופיע עליהם אור פניו ז'ממזוקותיהם יצילם'. (אמרי מנחם)

הכח שיש הכח בשבת קודש לעשות

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש... (א, א). בבב"ט כתב לרמז, א"ת יעקב איש ס"ת למפרע שבת, והמכוון בזה כדאיתא בספ"ק ישמח ישראל (פרשה זו אות א') שבשב"ק אפשר להתעורר ולהרגיש הנשמה שהיא חלק יעקב, וזהו את יעקב, וכן לזכות לירא"ש להיות איש בבחי' ירא שבת (תיקו"ז ה:).

וכתב עוד שם, 'ישראל הבאים' ר"ת וס"ת מילה, לומר לך שבשביל שבת ומילה ששמרו במצרים ננאלו, והרמז שבכח שבת ומילה יכולים לזכות לצאת מהמצרים.

תורה אפשר להשיג רק ע"י הכנעה

ותתצב אחותו מרחקו לדעה מה יעשה לו (ב, ד). הנה הגאון האלקי היהודי הק' מפרשיסחא צצוקללה"ה דיבר בקדשו ותתצב אחותו, היינו התורה שנקראת אחותו עדה"כ (משלי ז, ד) אמור לחכמה אחותי את, אם היא מתיצבת, מרחוק לדעה, היינו הת"ח שנקרא דעה. העצה, מה יעשה לו, שישפיל עצמו בחי' מה, וזה עצה להשיג התורה. ובפשוט מבואר כי מים הוא תורה, מה מים מניחין מקום גבוה והולכים למקום נמוך אף ד"ת כן (תעניית ז'. ע"ש). הן אמת כי בהר יש ג"כ מים אבל אין נשארין שם כי משם יורדין למקום נמוך, וכיון שמשפיל דעתו אז זוכה לתורה (וע' פסחים ס"ו:). ולכן הת"ח נקרא דעה, כי לומד התורה שנקראת תורה ע"ש שמורה הדרך אין להתנהג, עדה"כ (ישעי' כ"ח, ט) את מי יורה דעה, ולומד הדעת מתוך התורה, ודעת א"א להשיג כי אם ע"י הכנעה, שיועד שאין לו בעצמו כלום, רק אתה חונן לאדם דעת מאוצר מתנת חנם, ועי"ז נותן לו השי" דעת.

(ישמח ישראל, וראה עוד פה בעלון (במרגינא דיצחק) בשם בעל ה"נועים אלימלך" שמדבר בעניין שעוסקים בתורה צריכים עם הכנעה)

ע"י אמונה ניגאל במהרה

ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני וגו' (ד, ל"א). וי"ל דהנה בזמן שההסתר גדול כ"כ והחושך מכסה ארץ עיקר עבודת ישראל הוא, להאמין באמונה שלימה בהשגחה הפרטית, ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה, וכן היה במצרים שהיו במ"ט שערי טומאה ואעפ"כ כתוב ויאמן העם שהם האמינו בהשי"ת, ובזכות זה וישמעו כי יפקד ה' את בני, כלומר שהבינו שהקב"ה נמצא בכ"א מישראל בבחי' פקדון, כי השי"ת נמצא בכ"א מישראל באיזה מצב שהוא נמצא ובכל צרתם לו צר (ישעיה ס"ג, ט) ועי"ז זכו לגאולה שלימה.

"ומבור גלות דלינו ועלינו...."

ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב. כלומר דאם אדם מישראל יהיה למטה מאוד בשאול תחתית ר"ל, אני ארומם אותו מעלה מעלה. בבחי' רחמים בלי צמצום כלל, וזה אשר לא יספר כלומר בלי צמצום, שהמספר הוא בבחי' צמצום וזה הפי' מרוב, דאותיות מרוב הם בני רחם. (אמונת משה)

"ויצעקו אל ה' בצר להם"

את יעקב איש. בעה"ט: בס"ת שבת. הרמז בזה כי בכח קדושת שב"ק יכולים לבוא לתשובה על פנה"ב, אשר מחמתו בא הגלות והשממון, ע"י צעקה אמיתית מפנימיות הלב. וז"ב הכתוב שאנו אומרים בתחילת השבת (תהילים ק"ז ד'-ו') תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו וגו', ויצעקו אל ה' בצר להם ממזוקותיהם יצילם, תעו במדבר בשימון דרך, היינו שבאו לבחי' שממון שהוא פגם הברית רח"ל, עיר מושב לא מצאו, עיר הוא בינה (קהלת יעקב ערך עיר), שהוא בחי' תשובה, עדה"כ (ישעיה ו', י) ולבבו יבין ושב, ר"ל שלא מצאו תשובה על הטא זה, כי אין התשובה מועלת לו, ע"כ עצתם, ויצעקו אל ה' בצר להם' פי' שאין להם שום

ווארט

”אמרו צדיק כי טוב הוא”

ויגדל משה ויצא אל אחיו (ב', י"א). יבואר ע"פ מ"ש בתנא דבי אליהו (פרק ד') מפני מה זכה משה וכו' מפני שכל ימיו היה מתאנה על כבודו ית"ש ועל כבודן של ישראל. כאשר כבר דברנו מזה כי מראשית בריאת העולם היה כן רצונו ית"ש שיהיה הצדיק הדור אשר על פיו יצאו ויבואו כל השפעות טובות לעולם וז"ש (תהלים קי"ב, ד') חנון ורחום וצדיק. האמנם כי הקב"ה הוא חנון ורחום צריך ג"כ עוד לצדיק. ועיקר מעלת הצדיק כשהוא מקושר באהבת ישראל שיהיה כל אחד ואחד מבני נדמה לו כאחיו, וכמ"ש (ויקרא ז', י') וכל מנחה בלולה בשמן וחרובה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו. ופרש"י בלולה בשמן זה מנחת נדבה - וחרובה זה מנחת חוטא. לכל בני אהרן שהם הממשיכים חסד בעולם בבחי' צדיק הדור. שצריך להיות כל אחד כאחיו, אף אם הוא חוטא צריך לכפר עליו ולהשפיע עליו טובות. וז"פ הפ' "ויגדל משה" זה הוא גדולתו של משה במה שיצא אל אחיו, שהיה כל אחד מבני בעיניו כאחיו ממש לחוס עליו כנ"ל. וזה כוונת ר"י מה שפי' (שמות ב', י"א) ראשון לקומה והשני לגדולה שזהו גדולתו של משה ע"י אהבת ישראל כנ"ל.

(תפארת שלמה)

מרגניתא דיצחק פנינים בסדר פסוקי פרשת השבוע

לע"נ הרה"ח ר' יצחק בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל נלב"ע ו' סיון תשע"ד

גלות השכינה גדול מבחי' השנית. כי כל ישראל מחוייב להצטער ע"ז. והנה במצרים כשהשיב פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו וגו' (ב', ב'), היה חילול ה', וידוע דברי רז"ל (ספרי ב') כל הנביאים נתנבאו בכה מוסף עליהם משה שנתנבא בזה. והענין "כה" הוא שמספר הנבואה שמקבל מהש"ת ו"זה" הוא דבר ה' בעצמו כמו שארז"ל שכינה מדברת מתוך גרונו של משה (עיין זוה"ק ח"ב רל"ב). והנה אם היה שליח אחר במצרים לא משה רבינו, אם מרע"ה היה משיבו מי ה', הגם שהיה חילול השם, אך לא כ"כ, כי היה מקום לתלות שליח הוא דעוית שלא אמר לו השליחות כראוי. אמנם אצל משה שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו אין חילול ה' גדול מזה.

ומעתה יבואר הכתוב "וישב משה וגו' למה הרעתה לעם הזה", היינו שנצטער על צרת ישראל. והשנית למה זה שלחתי, זה דוקא ששלחתי בבחי' זה, ויש חילול ה' גדול. וזה שפירש"י למה הרעתה וגו'. וא"ת מה איכפת לך כלומר מה עיקר הצער שלך איזה מהן יותר, והשיב קובל אני על ששלחתי, כי בחי' היה שכינה מדברת מתוך גרונו כמבואר, ודו"ק.

(תולדות אהרן לרה"ח ר' אהרן מדיטוויט)

ותפתח ותראהו. פרש"י שראתה עמו שכינה. יש להתבונן מאין הבינה זאת. אך הנה ידוע (תנא דבי אליהו רבה, פרק י"ח) כי הלומד תורה לשמה שכינה שרויה עמו, והבחינה בזה אם על ידי לימודו בא לו יראת שמים, כמו שאמר הרמב"ן ז"ל לבנו "וכאשר תתנהג במדת הענוה... אז תשרה עליך רוח השכינה וזיו כבודו וחיי עולם הבא", כי זה היראת שמים מהשכינה אשר עליו. וזה שאמר ותפתח ותראהו לשון יראה, דע"י שפתחה באה עליה יראה, ופרש"י מאין ראתה לזה כי ראתה עמו שכינה, ראתה לשון יראה, מחמת שעמו שכינה, וק"ל.

(תפארת שלמה ומסיים: שכעין זה שמע (בפרשת בשלח) מאמר הגמרא (עיין מכללת בשלח ט"ו, ב) ראתה שפחה על הים לשון יראה, כי גם הספרא אהרן שנקראת שפחה נפל עליה יראה ופחד מחדר גאווה)

ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד (א', כ'). פרו י"ל הוא לשון פרות וישרצו. דהנה כתיב ישרצו המים נפש חיה ועוף יעופף על הארץ יש לומר הפרוש דעיקר הוא באדם יסוד המים מהארבע היסודות שבאדם ומים נקרא התורה ורוצה לומר שצוה ה' יתברך שבעסק התורה יהיה בהכנעה וזה רמז ישרצו דהיינו דבר השורץ על הארץ בנמוך והכנעה, נפש חיה פירוש ועל ידי זה יהיה לו חיות לנפשו ועוף יעופף על הארץ, רוצה לומר שגם הגוף והחומר של אדם יעופף ויעלה בקדושה רבה וזהו וישרצו היינו שיהיה להם הכנעה כנ"ל. (נועם אלימלך)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (א', א'). סופי תיבות של ואלה שמות בני ישראל הבאים הם: תהלים, לרמז, שבכל הצרות והמצוקות (הרמזו במלת מצרים, לשון מיצר) יש להשתמש בספר התהילים ועל ידי כך תבוא הישועה. (בשם הרה"צ מבנין זצ"ל)

וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ וגו' (א', י"ב). יש לפרש ע"פ המבואר בספרי מהר"ל מפראג זצ"ל, ששלימות עם ישראל הוא שש מאות אלף איש, ומקודם שהגיעו כלל ישראל למספר זה לא היו יכולים לצאת ממצרים (וכמו העובר שאין יוצא מרחם אמו רק כשנשלם גופו לגמרי). וא"כ מכיון שקושי השעבוד השלים לד' מאות שנה, ע"כ היה צריך שיגדל יותר הריבוי בבני ישראל, כדי שגיעו למספר שש מאות אלף, מאילו היו בני ישראל במצרים ארבע מאות שנה. ולפי"ז י"ל: כאשר יענו אותה, לפי מה שעיינו את בני וקיצרו ימי שהותם במצרים, כן ירבה וכן יפרוץ, כדי שיהיו סך שש מאות אלף איש ביציאת מצרים.

ויגדל משה ויצא אל אחיו וגו' (ב', י"א). במדרש איתא: נתגדל שלא כדרך כל העולם. יש לפרש כי טבע העולם ילד יהודי שנתגדל בחצר המלך ונעשה בן בית לא יצא לראות בצרות אחיו, אבל משה רבינו נתגדל שלא כדרך כל העולם.

(אמירה יפה, בשם אחד מן המגידים)

אכן נודע הדבר. י"ל דלמה אמר הכתוב "ויפן כה וכה" בכפילות לשון, דר"ל ב' הבטות הביט, א' בענייני גשמיות - להתחבא שלא יראו אותו ויוודע למלך, ושניה בעיני ההשגה, דהיינו שלא יצא ממנו איש שעתידי להתגיר, ע"כ כפל כה וכה. ועל שניהם נאמר וירא כי אין איש. ועתה כיון כי הבין שנודע הדבר וטעה בראותו בגשמיות מכ"ש שיש לחוש בטעותו בעיני ההשגה, כי לכאורה אפשר להיות שעתידין צדיקים לצאת ממנו, ושלא כדיון הרגו. ע"כ פחד מפני פרעה שלא יעמוד לו זכות להצילו וקיבל גלות על עצמו. ויש בכאן רמז כי היה במשה רבינו ע"ה כלול חסד מדת הכהן וגם דין מדת הלוי, ואלו היה עתיד לצאת מן המצרי גר א' היה משה רבינו ע"ה מתחסד עמו. אבל עכשיו ניהג עמו בדין על כן וירא כי אין איש, דהיינו שניהג עמו במידת הדין כלוי, ורמז לזה ש'המצרי ויטמנה בחול' ס"ת אותיות לוי.

(חתם סופר)

ואלה שמות מוסיף על הראשונים דאיתא במדרש שנמשלו לכוכבים דכתיב לכולם שמות יקרא, ופעם אחת כתב בשם וקרא. יש להקדים עפ"י מה שידוע שלכל אחד יש כמה מיני שמות לפי ההתחלפות בשליחות כדאיתא כי כל מלאך שמתנה שמו לפי השליחות, וזה ביאור הכתוב 'שמות יקרא'. וזע"פ כתב 'בשם יקרא' שכל התחלפות השמות שם כלולים בשם אחד והוא משתנה בחילופים וצירופים משונים כפי השליחות. וכמו כן בני ישראל שיש לכ"א שם מיוחד שע"ז נברא, ומ"מ יש לו כמה מיני שינויים. וכן היה בשמות השבטים. ולכן נמנו כאן באותן השמות, שזה היה על כוונה אחרת, כדאיתא במדרש על שם גאולתן נקרא כאן שהוא כמ"ש שאותן השמות בעצמם בשעת הגלות נשתנו לשימוש אחר. ובאמת הגלות הוא להוציא כח הנשמות אל הפועל כי כל נשמה צריכה להוציא כחה אל הפועל, וע"י גלות משתנות כוחות הנשמה באופנים שונים ולכן שורש שם גלות מענין התגלות כמו גל וגלגל שמתהפך האדם ע"י הנסיונות, עד שמוציא מכח אל הפועל של הארת הנפש ונשמה, ובאמת מעלה יתירה. וז"ש ואלה שמות מוסיף על הראשונים כי דוקא ע"י גלות נתגדלו ונתבררו אותן השמות בתוספות מרובה אל השלימות כמ"ש. ומעין זה נמצא בכל איש ישראל שיש לכ"א שם מיוחד דאיתא ששמה הוא כאזכרה בגולין. כי באמת הנשמה היא אלתיות מיוחדת לכל נפש ונפש. והוא שמו שעליו נברא. שם גימטריא ספר. ואותן האותיות שחלק הקב"ה בו צריכין להתברר בכמה כיסופים ואופנים עד שיוציא מכח אל הפועל כח הנשמה ואותיות המיוחדים אליו.

כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשי. כתוב (נ"ך משלי י"ז) גם ענוש לצדיק לא טוב, וביאור הכתוב הוא דרשע השונא לצדיק ומרע לו, אי אפשר שהש"ת ינקום מהרשע כל עוד שהצדיק אינו מוחל לו, וכשהצדיק מוחל לו ואינו חפץ בנקמת הרשע אז נוקם הש"ת ברשע. וזהו גם ענוש, ר"ל אמת הוא הענוש לרשע, בשעה שלצדיק לא טוב, דהיינו כשאינו טוב בעיני הצדיק שינקום הש"ת מהרשע אז הוא הנקמה. וזה ביאור הכתוב "כי את כל האנשים המבקשים את נפשך". (בתר תורה. מובא בשם הצדיק הרה"ק ר' נחום זל"ה בשם הבעש"ט)

וישב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתי (כ' כ"ד) ופרש"י ואם תאמר מה אכפת לך קובל אני על ששלחתי. והדברים תמוהים ששואל מה אכפת לך, היעלה על הדעת שמשעה הצדיק לא יצטער מצרת ישראל, וביותר תמוה אומרו "קובל אני על ששלחתי" משמע שבאמת לא אכפת לי אך קובל אני וכו'. גם בכתוב לכאורה "זה" מיותר והיה ראוי לומר "למה שלחתי".

ונ"ל כי הנה הצדיק בעת הגלות יש לו שני בחינות צער א' התגלות השכינה כביכול ששמו כביכול מחולל בין האומות, והשנית בעת צרת ישראל ובדאי צער

מעשי צדיקים

לרגל יומא דהילולא של הרה"ק רבי שניאור זלמן בעל התניא והשו"ע זיע"א - כ"ד טבת

שניאור זלמן והצורה שבה הסביר את הדברים, שמשו את היסוד לקושיות הקשות והנפלאות, רבי ברוך מרדכי היה המום ולשונו כמו נעתקה מפיו, לאור כמה דקות של שקט, נפרד מ"בעל התניא", הוא יצא מחדרו של הצדיק גאון הגאונים נסער ונרעש.

הנוהג בליאוזנה היה, שהיוצאים מ"יחידות" אצל הרבי היו פוצחים בריקוד חסידי המכונה "ריקוד היחידות". בצאתו מחדר הרבי נסחב רבי ברוך מרדכי על ידי כמה מן האברכים הצעירים לריקוד הנהוג, אולם רגליו רקדו, אך לבו ומחשבותיו לא היו עמו, עדיין לא נרגע מהתרגשותו. לאחר סיום הריקוד ולאחר שנגרע מעט, ישב וסיפר לסובבים על מה ולמה התרגש כל כך, כמוכן שגם צעירי החסידים התרגשו מהדברים ששמעו, אם כי זה לא היה בשבילם חידוש כל כך גדול. רבי ברוך מרדכי נשאר עוד זמן בחצרו של "בעל התניא", שם התעלה בלימוד תורת החסידות, ולאחר פרק זמן מסוים נפרד רבי ברוך מרדכי מחבריו החדשים, וחזר לביתו כחסיד לכל דבר.

יום אחד סיפר רבי ברוך מרדכי לאחד הקרובים אליו, על הקושיות החמורות בירושלמי וברמב"ם, קושיות שלאיש לא הייתה עליהן תשובה שתניח את דעתו, ועל ה"יחידות" המופלאה אצל רבי שניאור זלמן בעל התניא, שבמהלכה הוברר לו לתדהמתו כי למעשה הקושיות שבעיניו היו חמורות, חסרות בסיס הן, לאחר שהלה שמע את הקושיות והתירוצים, נפעם אף הוא מגאונותו של הרבי ואמר לרבי ברוך מרדכי: מוכרחים לגשת לגאון מוויילנא ולהציע לפניו את העניין.

רבי ברוך מרדכי קיבל את הרעיון, והשניים התייצבו לפני הגר"א, רבי ברוך מרדכי ביקש להזכיר את שתי הקושיות לגאון, אלא שהגאון כלל לא היה זקוק לתזכורת, ומיד החל להרצות מילה במילה את שתי הקושיות, וגם את אותם הדברים שהוסיף הוא לקושיות בפעם הקודמת. כשסיים הגר"א את דבריו, חזר רבי ברוך מרדכי באוזני הגאון על ביאור הסוגיות כפי ששמע מפיו של רבי שניאור זלמן. הגר"א הקשיב לדברים בקשב רב, ולבסוף הוא נראה אחוז בשרעפיו למשך כמה שניות.

לפתע התרומם הגאון הקדוש מלוא קומתו עטור בטליתו ותפיליו, ואמר בהתרגשות רבה: "תשובות כאלה יכול לומר רק הריש מתיבתא דרקייע, (ראש הישיבה של מעלה) ואם גאון או צדיק אמר את הדברים, יודע הוא זאת ברוח הקודש, לו שמעתי אני בעצמי את הדברים מפיו של הגאון שאמרם, הייתי נוקט כלשונו של רבי יוחנן שאמר אחריו לבית המרחץ)" מוויילנא מאניה אבתריה לבי מסותא' (אשא את בגדיו מספרים, שלימים התחרט רבי ברוך מרדכי הרטה עמוקה, על כי לא אזר עוז בנפשו לגלות לגר"א מוויילנא מיהו אותו גאון האלמוני שישב את סוגיות הגמרא בדרך מופלאה כל כך, ושהגר"א היה מוכן בדבריו לשאת את בגדיו, אולי חשיפת שמו של רבי שניאור זלמן בעל התניא, הייתה מונעת את אש המחלוקת המיותרת שניצתה בין המתנגדים לחסידים.

תשובות כאלה יכול לומר רק הריש מתיבתא דרקייע סיפור זה קרה לפני למעלה ממאתיים שנים, בסביבות העיר שווינציאן הסמוכה לעיר ווילנא, נולד הגאון רבי ברוך מרדכי מרבני ברוביסק זצ"ל, בצעירותו חי ולמד מספר שנים בוויילנא, ושם דבק בו הכינוי "העילוי משווינציאן". כל גדולי העיר אהבו להשתעשע בפלפול עם העלם הצעיר ברוך הכישרונות, כעבור זמן מה נעשה העילוי בן בית גם אצל הגאון הקדוש רבי אליהו מוויילנא זיע"א בכבודו ובעצמו, שהתרשם עמוקות מעומק המחשבה ומהיקף הידיעות של הצעיר. בשלב מסוים של חייו, פגש רבי ברוך מרדכי בתלמידיו של הרב הקדוש רבי שניאור זלמן בעל התניא והשולחן ערוך זיע"א, אט אט התקרבו אל רעיון ודרך החסידות, עד שבאחד הימים החליט שהוא צריך להתקרב יותר ולבדוק מקרוב את דרכו של "בעל התניא". אומר ועושה, בוקר אחד קם ונסע לליאוזנה מקום מושבו של רבי שניאור זלמן, כשבא רבי ברוך מרדכי לליאוזנה, הייתה כרסו מלאה כבר בתורת החסידות, ובכל זאת הוא לא היה שלם עם עצמו, ובלבו עדיין כרסם הספק לגבי הדרך שבה יילך.

הסדר בליאוזנה היה, שהמבקש להתקבל ל"יחידות" אצל הרבי בעל התניא, חייב היה לעבור תחילה סדרה ארוכה של הכנות. הממונה על האברכים שבאו לליאוזנה כדי להתוודע אל רבי שניאור זלמן ולהתקבל על ידו, היה רבי יהודה לייב זצ"ל אחיו של הרבי, תחילה בחן את האברכים בלימוד, לאחר שעמד על טיב לימודם וידיעותיהם, היה מתווה לכל אחד ואחד מהם דרך פרטית בלימוד נגלה וחסידות, לימוד זה היה נמשך מספר שבועות, אז היה האברך חוזר ונבחן פעם נוספת על ידי שני אחיו הנוספים של הרבי רבי מרדכי זצ"ל ורבי משה זצ"ל, רבי מרדכי הצטיין בבקיאות מיוחדת בש"ס בבלי ובראשונים, ורבי משה נודע בשליטתו הנדירה בש"ס ירושלמי וברמב"ם.

גם רבי ברוך מרדכי עבר מסלול דומה, שבועיים תמימים למד יומם וליל בהתאם להדרכתו של רבי יהודה לייב, ולאחר מכן נקרא לשיחה אצל שני האחים האחרים, ולאחר שבחנו אותו כנהוג ועמדו על טיבו, רק אז כנס ל"יחידות" אצל "בעל התניא". רבי ברוך מרדכי נשא בצקלוננו שתי קושיות חמורות בירושלמי וברמב"ם, את הקושיות האלה נהג להציג לכל גאון בתורה שפגש, ועד כה איש מביניהם לא הניח את דעתו בתשובותיו. פעם אחת אף העז להציג את הקושיות לפני הגר"א מוויילנא, שלא ככל יתר הלמדנים אשר ניסו את כוחם בתירוץ הקושיות, הגר"א דוקא חיזק את הקושיות והוסיף להן עומק על עומק, אולם תירוץ לקושיות לא נתן.

מראהו נורא ההוד של רבי שניאור זלמן, גרמה להתרגשות גדולה אצל רבי ברוך מרדכי, וכמעט ומנע ממנו להציג לפניו את הקושיות, לבסוף התגבר על הרגש ושטח אותן לפני הרבי, רבי שניאור זלמן הקשיב לדבריו רוב קשב, ולאחר שהמתין בסבלנות לסיום דבריו, החל הרבי להרצות את הסוגיה בירושלמי, ולאחר מכן את ההלכה הנדונה ברמב"ם, אופן לימודו של רבי

חזקנו קורא נא

לחיזוק ולעידוד לימים אלו

התפילה השגורה שהיתה בפייהם של בני ישראל וגאלם מארץ מצרים

הטובות והמשמחות. שבן המלך ראה כל זאת, אז חשב במחשבתו מה לעשות... היה אפשר לשלוח מכתבים מהבית שם אל אנשים בעולם, וכן המלך ידע שהם יבדקו מה כתב הבן לאביו המלך, הם ידעו גם ידעו שהוא יכתוב שהוא בריא ושלם, ויגזור להוציא אותו מהבית, ולהחזיר אותו תיכף ומיד אל הארמון. מה עשה. לקח דף וקישקש עליהם פסים לאורך כל הדף ובתוכו השחיל מילים, שבו יבין המלך את כל הנעשה. ובאמת היה שהם בדקו, ושהם ראו קשקושים שמחו להביא את המכתב אל המלך, שיחשוב שהוא לא בקו הבריאות, אבל המלך הבין מה הבן רוצה ומבקש, ועל כן צייה שיחזרוהו לאלתר.

ואם הדברי תורה שאנחנו אומרים, ובתוכו משחילים את הדברי תפילה, אנחנו מעלים את זה לפני כסא הכבוד, ופועל את פעולתו. ואפילו שקשה לאדם והוא לא מתפלל במנין, עם כל זה עמו אנכי בצרה' הקב"ה עימנו, בביתנו, לסומכנו, ולהיות לנו לעזר. ובתפילה ובתקוה שלא נצטרך להגיע אל השעות הקשות הללו בשום פנים ואופן. ויה"ר שיעמוד לנו גם לצאת מן הגלות הזאת, לגאולה השלימה בקרוב ובימינו.

עדים אנחנו בשנה האחרונה לתופעה שמגלה עוצמה בימים שבו הנגיף מחולל רעות, ותופס בקרבו אנשים נשים וטף. התופעה היא שעל פי כללי הוראות הבריאות בכל מקום בעולם, צריך האדם שמצאו בו את הנגיף להיות ביד ומבודד, ואילו כל מי שהיה בד' אמותיו, גם צריך להיכנס לבידוד של מס' ימים. ובבידוד הזה צריך להתפלל בבית ללא מנין, וחסר את הקדיש ואת הקדושה ואת הברכו ואת השמונה עשרה, בקיצור, הרבה דברים שנפסדים ברוחניות בגלל הבידוד הזה. מה עשו חכמינו ז"ל, לכל מי שלא יכול להתפלל במנין, ומפסיד את כל הדברים שנאמרים בעשרה, הביאו לו לומר דברי תורה, שבתוכם נמצאים הקדושה או הברכו או הקדיש, ובכך משלים את החסר.

וזה מזכיר את המשל שמספרים אל אותו מלך שהיה לו בן שלא בקו בריאות הנפש, ושלחו אותו לבית משוגעים, בית הסגר שמתאים לכאלה אנשים. והמלך היה שולח סכום נכבד להנהלה על החזקת בנו. לאחר שבועות מספר הילד חזר לקו הבריאות, והנהלה לא רצתה להודיע זאת למלך, כי הם לא יקבלו מעתה את הסכום הנכבד מהמלך, ועל כן לא הודיעו לו את הבשורת

"ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי", כלומר כאלו עיקר צעקתם אלי, בשבילי, אשר רוצים וצועקים שאושיע להם בשביל לעבוד אותי. ורמז בפסוק שלפניו: "ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו" מה שצעקו בשביל עצמם מפני נוגשיו, מפני שהיו במצרים בשיעבוד, והיה להם שכל קטנות. ע"כ לשונו הק'.

והנה יש לנו יותר ביאור לדברי רבינו ה"ישמח ישראל" כדלעיל, שבמצרים היו בקטנות המוחין, ולא היו יודעין על מה להתפלל ועל מה לבקש, וכך זעקו מתוך צרתם, והקב"ה לא רק שהושיע אותם מצרתם, אלא גם קיבל את צעקתם, שהרי הם צעקו מלבבם הנשבר אל השי"ת, שיגאל אותם מהצרות ומהשיעבוד שהם עוברים במצרים.

ודבריהם מרומזים בדברי הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקיי זי"ע שדיבר בקדשו 'ותעל שועתם' שועה היא צעקה פנימית. 'ותעל שועתם' הצעקה הפנימית אל האלוקים שצעקו שלא יכולים לעבוד אל האלוקים, שזו היתה צעקתם מפנימיות ליבם. (אוצרות החן).

ונסיים בקושיא שהעלה הרה"ק בעל ה"אמונת משה" זי"ע (פרשתן אות ט"ז). הכתוב אומר "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם". ומפה מעלה כמה קושיות. א. הדבר תמוה מאוד שהרי כבר אומר למעלה 'ראה ראיתי את עני במצרים וגו', א"כ מה להוסיף כאן 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגו'. ב. מה שייד לומר לפני מלך מלכי המלכים - הקב"ה שמלא כל הארץ כבודו דלית אתר פנוי מניה 'צעקת בני ישראל באה אלי', וכי אפשר לעשות ח"ו אפילו תנועה אחת בלי בוחן ית"ש?

הוא מותיב והוא מפרק. מתרץ רבינו אלא נראה שהענין הוא שלעומת זה טען משה רבינו ע"ה 'אכן נודע הדבר' ופירש"י ז"ל 'ומדרשו נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים

בעבודת פרוך אבל רואה אני שהם ראויים לכך' עכ"ל. א"כ ע"י משה רבינו ע"ה התחזקה מדת הדין ח"ו, לכן אמר השי"ת 'הנה צעקת בני ישראל באה אלי', כלומר שהיא צעקה של אמת למה נגרע מכל האומות ח"ו, וצעקה כזאת מגעת עד כסא הכבוד, כי צעקה שאינה של אמת אינה מגעת עד כסא הכבוד שדובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהילים ק"א, ז). אבל צעקתם היתה צעקת אמת, למה נגרע מכל האומות שאפילו הגרוע בישראל הוא יותר טוב מכל האומות.

ודבריו הקדושים הם כחוליה של כח התפילה הפשוטה והקצרה שהיתה תמיד שגור על פיהם של

בני ישראל בתוך ארץ מצרים, בתוך השיעבוד והצרות, ידעו גם ידעו שרק ע"י תפילה מעומק לבבם, יעלה כריח ניחוח אשה לה', ותפילה זו כדאי היא להוציאם מארץ מצרים. וגם היום שנמצאים אנו בתקופה שהמגפה עוד מפילה חללים ה' ישמרינו ויציילנו, תפילה פשוטה מלב נשבר יכולה להועיל יותר מהכל, ומתוך כל הצרות נרים את ידינו אל אבינו שבשמים ונבקש מעימו שלח רפואה שלימה לחולי עמך, ומנע מגפה מנחלתך, שלח לנו גואל צדק במהרה ובימינו. 'ותערב לפניך עתירתנו כעולה וכקרבתך. אנא רחום ברחמך הרבים השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים. ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים, ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות'. (מתוך סדר התפילה במוסף של ימים הנוראים). וכן יהי רצון אבינו רועינו שנזכה לצאת מהמצרים, בכלליות ובפרטיות, לנאולת עולם השתא בעגלא ובזמן קריב.

השבוץ בפרשתן (ב', כ"ג) "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה" ולאחמ"כ (שם, כ"ד) "וישמע אלוקים את נאקתם, ויזכור אלוקים את בריתו, את אברהם את יצחק ואת יעקב". מפרש"י ז"ל "נאקתם - צעקתם. את בריתו את אברהם - עם אברהם. הוי אומר שהקב"ה שמע את שועתם שזעקו בני ישראל מתוך העבודה פרוך שהעבירו אותם המצרים, ועלתה שועתם אל האלוקים מתוך העבודה הקשה. ובפסוק אח"כ מובא עוד פעם 'וישמע אלוקים את נאקתם - צעקתם', וזכר את הברית שכרת עם אברהם עם יצחק ועם יעקב. ואז הגיע הקב"ה והביא להם את משה רבינו שיגאל אותם מארץ הטומאה הזאת. וכמו שאנו רואים בהרחבה בפרשתינו, ובפרשיות הבאות.

המקור לדברינו בדברי בעל ההילולא רביה"ק בעל ה"ישמח ישראל" זי"ע (פרשתן אות ב') בלשון קדשו: "כ"ק אאמו"ר (הרה"ק רבי יחיאל) זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו שהתחזקות כל איש ישראל היא אשר הקב"ה רואה את הלחץ והדחוק אשר הצרות והמניעות ימנעוהו, וכמה מלחמה וגבורה צריך שיוכל לצעוק ולהתפלל איזה תפילה לפני ה', ונראין הדברים מהמשך הפסוק שאמר הקב"ה, 'ועתה', בזמן הזה שישאל הם במצב כזה בעומק הקליפה ר"ל קרוב למ"ט שערי טומאה, וגם כח הדיבור הוא בגלות וכמבואר בספה"ק שאפילו כח הדיבור לא היה להם, רק צעקו ויצעקו אוי וי, ואנחה זו השוברת חצי גופו של אדם (ברכות נ"ח): נשמעת לפני הקב"ה, יען כי ראה וזהיט לשפל מצבם, ועד כמה הגדיל עליהם כח הטומאה ר"ל, וכמה יגיעות יגעו עד שזכו לצעוק ולצעוק לאביהם שבשמים עכ"פ אוי וי, ולזאת יקרה בעיניו האנחה הזאת, ומכאן הוא כח ההתחזקות לכל איש ישראל, אשר מגודל צרותיו וחטאיו לא יוכל כמעט לפתוח פיו בתחינה ותפילה לפני הקב"ה, ואם מתפלל הוא כמעט מעורבב ומבולבל מהמחשבות המבלבלים אותו, אע"כ כל יאמר לנפשו נואש, ויצעק ויתפלל לה' בכל יכולתו, ואף אם

לא יעלה ח"ו מכל תפילתו רק אנחה אחת מקרב ולב עמוק, השי"ת בוחן לב יחשוב עניו ומרודו ושפל מצבו ומקומו ושעתו שהביאו לבלבול הדעת, וברוב רחמי וחסדיו ישמע לאנחה האחת וישמע ויושיעו. ע"כ תורה דיבוריו הק'.

היוצא לנו מדבריו הק' שלא ידעו בני ישראל מה ואיך להתפלל, והזעקה שזעקו מלב נשבר 'אוי וי' אנחה השוברת חצי גופו של אדם, זה עמד להם לצאת מארץ מצרים. והם הנחילו לנו לדורות עולם את דרך התפילה שיתפלל אדם, ואפילו הוא בשעות קשות, שקשה עליו התפילה, עכ"פ מתוך הצרה והיגון הקב"ה יגאל אותו בזכות זה התפילה.

ולהוסיף נופך על דברי רבינו, נעיין מעט בדבריו של סניגורם של ישראל בעל הספה"ק "קדושת לוי" (פרשתן בד"ה ויאמר) ובה דבריו הק': "הנה לבאר, כי כשהאדם מבקש איזה טובה מהבורא יתברך, אזי לא יהיה עיקר כוונתו מחמת דבר הנוגע לעצמותו, רק עיקר כוונתו יהיה כדי שעל ידי זה יעבוד את הבורא יתברך שמו בטוב לב. והנה ישראל במצרים היו בקטנות השכל, וצעקתם היה מחמת דבר הנוגע לאדם לעצמותו. ולא צעקו שיושיע להם מצרתם בכדי שעל ידי זה יעבדו את הבורא ברוך הוא ויקראו עם ה'. כי במצרים היו בקטנות השכל. והנה הקדוש ברוך הוא עשה להם שני טובות. אחד, מה שהושיע להם בצרתם, מיד מצרים; ועוד עשה להם טובה גדולה, שקיבל צעקתם כאלו צעקו בשבילו. כלומר, כאלו צעקו שיושיע להם מצרתם שעל ידי זה יקראו עם ה'. וזהו רמז בפסוק "ראה ראיתי את עני עמי", רמז ראיתי את עני עמי אשר רוצים להיות עמי. וזהו הרמז בפסוק

ווארטים ומעשים
חיזוק היומי
לקראת שבת מלכתא
דברי תורה וחסידות
ניגונים
ועוד מגוון נרחב
04.847.30.50

עלוך זה נתרם

כתובת מייל של מערכת הגליון
a13215113@gmail.com

הודעה משמחת
ב"ה, לכל המעוניין ניתן לתרום בעמדות "קהילות" וב"נדרים פלוס" הפרוסות בבתי כנסיות ברחבי הארץ והעולם ע"ש **"עלוך אשרי האיש"**
או במספר טלפון ("קהילות"):
8915 ו 073-275-7000, ולהקיש קוד

לע"נ הרה"ח רבי יוסף אלימלך בן הרה"ח רבי חיים אליעזר ז"ל נלב"ע י"א אלול תשע"ח ת. נ. צ. ב. ה.

לע"נ מרת מלכה בת הרה"ח ר' יוחנן דב הלוי ע"ה - נלב"ע ד' שבט תשע"ד ולע"נ הרב אברהם בן הרה"ח ר' יוחנן דב הלוי ע"ה נלב"ע ז' אדר תשע"ה ת. נ. צ. ב. ה.

נודב לע"נ הרב מרדכי מנחם מנדל בן הרב אהרן אריה ז"ל נלב"ע ה' תמוז תשפ"א ולע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת הרב משה חיים ע"ה ת. נ. צ. ב. ה.

המעוניין לתרום להוצאות העלוך להצלחה, ברכה או לע"נ יפנה לעורך הבה"ח ישראל לפרטים או להפקיד בבנק פועלים, סניף 533, מס' ח-ן 540321-ע"ש ישראל בנימין פינגנבוים. ניתן לתרום מכספי מעשר.